Опорний конспект · 2.3. Омоніми

Українська мова · Підготовка до НМТ · Розділ 2. Лексикологія

1. Суть

Омоніми — різні слова з однаковою формою та **зовсім різними значеннями**, без спільної ознаки: коса, балка, ласка, рись, тур, лава, деркач.

У словнику омоніми — **окремі статті**: коса¹, коса², коса³. Багатозначне слово — **одна стаття** зі значеннями 1., 2., 3.: крило, ніс, голова, стіна.

2. Головний тест: омоніми чи багатозначне слово

Тест на спільну ознаку

Спільна ознака Є → одне багатозначне слово	Спільної ознаки НЕМАЄ → омоніми
+ крило птаха / будинку — «частина збоку»; ніс людини / корабля; голова дитини / колони; стіна будинку / людей	- коса (волосся / знаряддя / мис); балка (яр / брус); ласка (ніжність / звірок); тур (бик / етап змагань)

3. Чотири типи омонімії

Типи омонімії за звучанням і написанням

Тип	Звук / письмо	Приклади
Повні (лексичні)	однаково / однаково, **усі форми**	коса¹ — коса² — коса³ · балка · ласка · рись · лава
Омоформи	однаково / однаково, **лише окремі форми**	мати (іменник) — мати (дієслово) · три — три! · поле — він поле · діти — діти
Омофони	однаково / **різно**	сонце — сон це · проте — про те · зате — за те · вдень — в день · потри — по три
Омографи	**різно** (наголос) / однаково	за́мок — замо́к · а́тлас — атла́с · ви́года — вига́да

мнемоніка **ФОН** = звук: омофони чуємо однаково, бачимо різно. **ГРАФ** = письмо: омографи бачимо однаково, чуємо різно. **ФОРМА**: омоформи збігаються лише в окремих формах.

4. Омографи: наголос розрізняє значення

Різні слова

Перше слово	Друге слово
за́мок — палац	замо́к — пристрій
при́клад — зразок	прикла́д — рушниці
ви́года — зиск	вига́да — зручність
лі́карський — лікаря	лика́рський — ліків

Форми одного слова

Перша форма	Друга форма
во́ди — наз. мн.	води́ — род. одн.
ма́ла — ма́ла щастя	мала́ — мала́ дитина
бра́ти — дієслово	брати́ — мн. від брат

> Наголос тут **смислорозрізнювальний**: змінив наголос — змінив слово.

5. Міжмовні омоніми · мовна гра

Фальшиві друзі перекладача

Українське	Схоже російське
неділя — день тижня	неделя — тиждень
час — тривалість	час — година
луна — відлуння	луна — місяць

каламбур Т. Шевченко: «Квіти мої, **діти**! … Де ж мені вас **діти**?» — омоформа.

> Лічити (рахувати) — лікувати — це вже **пароніми**, не омоніми.

6. Пастки НМТ

- багатозначне слово названо омонімами: ніс, голова, крило, корінь;
- переплутано омофони й омографи — тримайся мнемоніки «фон — звук, граф — письмо»;
- омоформу названо повним омонімом: перевіряй іншою формою (мати — маю);
- **проте / про те**, **вдень / в день** обрано за звучанням, а не за значенням;
- наголос без огляду на значення: «лика́рський халат» замість «лі́карський».